

TÜRK HUKUKUNDA VEKALETSİZ İŞ GÖRMENİN YERİ VE NİTELİĞİ

İsmahan GÜLEN ERDOĞAN

Araştırma Makalesi

Dr., Avukat, Gaziantep Barosu, ismgulenerdogan@gmail.com, ORCID 0009-0006-9246-7637.

ÖZET

İnsan, kendi işini kendisi görebilme becerisine ve özgürlüğüne sahip ise de sosyal bir varlık olması bakımından zaman zaman bir başkasının yardımına ihtiyaç duyabilmektedir. Kural olarak bir kişinin başkasının işini görebilmesi için kendisine temsil yetkisinin verilmiş olmalıdır. Bir kişinin sözleşme veya kanundan doğan bir yetkisi olmasına rağmen başkasının hukuki alanına müdahale etmesi durumunda vekaletsiz iş görme kurumu gündeme gelecektir. Bu kurumun konusunu iş görme oluşturmaktadır. Oluşan bu hukuki ilişkide iş gören ve iş sahibi sıfatlarını alan iki taraf bulunmaktadır. Burada iş gören, ya iş sahibinin yararına ve tahmin olunan maksadına uygun olarak ya da bilerek veya yanılarak işi kendisinin sanarak hareket etmektedir. Bundan dolayıdır ki gerçek ve gerçek olmayan vekaletsiz iş görme olarak ikili ayrıma gidilmektedir. İş görme ile taraflar arasında oluşan hukuki ilişki nedeni ile taraflara bazı haklar sağlanmaktadır ve borçlar yüklemektedir. Vekaleti olmaksızın iş gören kişi, üstlendiği işi başarı ile sonuçlandırma, iş sahibine haber ve hesap verme borcu altına girerken, kendisine iş sahibinden masrafları ve ücret isteme, iş görme sebebi ile meydana gelen zararın tazminini talep etme ayrıca da hapis ve ayırma hakları gibi haklar tanınmıştır. Bununla beraber iş sahibi, iş görenin gerçekleştirdiği masrafları ve zararları tazmin etme borcu altına girmektedir ve iş görenin elde ettiği kazanımları talep etme hakkına sahip olmaktadır. Türk hukukunda vekaletsiz iş görmenin hukuki niteliği hakkında doktrinde yapılan tartışmada hukuka aykırı fiil olduğu ileri sürülürken sebepsiz zenginleşme veya haksız fiil kurumuna dahil edilmesi gerektiği tezleri savunulmuştur. Ayrıca vekaletsiz iş görmenin sistematik açıdan kanundaki düzenlendiği yer, iş görenin iş görme iradesine sahip olup olmama şartı, bu kurumun yetkisiz temsil ile arasındaki farklar ve zaman aşımı gibi konular doktrinde yürütülen tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Bu çalışmada vekaletsiz iş görme kurumunun Türk hukuk sistemindeki yeri, niteliği, türleri ve hükümleri ve de tarafların hak ve borçları Yargıtay içtihatları da dikkate alınarak incelenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Vekaletsiz İş Görme, İş Sahibinin Yapılan İş Üygun Bulması, İş Görme İradesi

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış olup en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Commons Atf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

THE PLACE AND NATURE OF THE FORM OF PERFORMING THE WORK WITHOUT A POWER OF ATTORNEY IN TURKISH LAW SYSTEM

İsmahan GÜLEN ERDOĞAN

Dr., Attorney-at-Law, Gaziantep Bar Association, ismgulenerdogan@gmail.com, ORCID 0009-0006-

9246-7637.

ABSTRACT

Although a person has the ability and freedom to do his own work, he/she may need the help of someone else from time to time in terms of being a social being. As a rule, a person must be given a power of attorney in order to do the work of another person. In the event that a person does not have a contractual or legal authority, but intervenes in the legal field of another, the form (institution) of doing their works without a power of attorney will come to the fore. The subject of this form is to do work. In this legal relationship, there are two parties titled as attorney (performer) at one side and the principal (employer) at the other side. The performer party must not perform a work prohibited by the principal. Here, the attorney (person doing the work) is acting either for the benefit of the principal and for the anticipated purpose, or by knowingly or mistakenly thinking that the work is his/her own. This is why there is a dual distinction between real and unreal work without a power of attorney. Due to the legal relationship between the parties as a result of performing the work, some rights are provided to the parties and they impose obligations. While the person who does the work without a power of attorney is obliged to conclude the work he/she has undertaken successfully, to notify and account to the principal, he is also entitled to demand expenses and wages from the principal; to demand compensation for the damage caused by doing the work, as well as the rights such as imprisonment and separation rights. However, the principal is obliged to compensate the expenses and losses incurred by the attorney and also has the right to demand the gains of the attorney.

The issue of performing the work without a power of attorney, whose historical foundations are based on Roman law, is regulated under the title of "Private Debt Relations" of the Turkish Code of Obligations No. 6098, between articles 526-531. This form, which consists of a regulation with only six articles, has found a wide place in practice and has been widely discussed in the legal world due to the balance that must be achieved between the behaviour of the attorney doing the work in the form of social assistance and the intervention in the legal field of the principal. In the debate in the doctrine about the legal nature of performing the work without a power of attorney in Turkish law, it is claimed that it is an illegal act and it is asserted that it should be included in the form of unjust enrichment or tort, and it is generally accepted that it is an act similar to a legal action. In addition, the place where performing the work without a power of attorney is systematically regulated in the law, the condition of whether the person performing the work has the will to do the work, the differences between this form and the unauthorized representation, and issues such as period of limitations are at the center of the discussions carried out in the doctrine.

In this study, the place, nature, types and provisions of the form of performing the work without a power of attorney in Turkish law system, as well as the rights and obligations of the parties, were examined by taking into account the case law of the Supreme Court.

KEYWORDS: Performing a work without a power of attorney, the principal's approval of the work done, the will to perform the work.

GİRİŞ

Bir kişinin bir başkasının işini görebilmesi kural olarak kendisine temsil yetkisi verilmiş olmasına bağlıdır. Fakat bir kimsenin vekâleti olmaksızın başkasının işini görmesi durumunda Türk Borçlar Kanunu'nu¹(TBK) m. 527'de düzenlenen vekaletsiz iş görme kurumu gündeme gelecektir. Buna göre Vekaletsiz iş görme bir kimsenin sözleşmeden kaynaklanan veya yasal bir yükümlülüğü olmaksızın bir başkasının hukuk ve menfaat alanına müdahale ederek bizzat kendi veya iş sahibinin yararına iş görmesinden kaynaklanan hukuki işlemdir. Başkasının

¹ RG.: 4.2.2011, S. 27836.

hukuk alanına böylesi bir müdahalenin mazur görülmesinin temelinde toplumsal dayanışmayı pekiştirme yatmaktadır. Bu esnada iş gören ve iş sahibinin borç ve yükümlülükleri arasında da bir denge kurmak önem arz etmektedir. İş sahibinin menfaatlerini korumak ve onun hukuk alanına haksız müdahaleyi önlemek amacıyla iş görenin borç ve sorumlulukları belirlenirken, iş görenin de yaptığı masrafları veya varsa iş görme sırasında oluşan zararları tazmin etme hakkına sahip olması sağlanmalıdır.

Tarihi temelleri Roma Hukukuna dayanan Vekaletsiz iş görme TBK'nın "Özel Borç İlişkileri" başlığı altında 526 ile 531 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sadece altı maddelik bir düzenlemeden oluşan bu kurum, iş görenin toplumsal yardımlaşma şeklindeki davranışı ile iş sahibinin hukuki alanına müdahale arasında sağlanması şart olan dengeden dolayı uygulamada geniş yer bulmuş ve hukuk dünyasında çok tartışılmıştır. Bu kurumun konusunu iş görme oluşturmaktadır. Oluşan bu hukuki ilişkide iş gören ve iş sahibi sıfatlarını alan iki taraf bulunmaktadır. İş görenin, iş sahibinin yasakladığı bir işi görmemesi temel bir prensiptir. Bu bakımdan vekâletsiz iş görmenin iki türü vardır. İşin iş sahibinin menfaatlerine ve farazi iradesine uygun olarak yapılması gerçek vekaletsiz iş görmedir. Buna mukabil, iş görenin bilerek veya yanılarak işi kendi menfaatine uygun olarak görmesi ise gerçek olmayan vekaletsiz iş görmedir. İş sahibinin yapılan işe icazet vermesi durumunda artık vekaletle ilişkin hükümler çerçevesinde hukuki değerlendirme yapılacaktır. Gerçek vekaletsiz iş görme Kanunda açık şekilde düzenlenirken, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme açık bir şekilde düzenlenmemiştir. Söz konusu düzenlenmedeki eksiklikten başka, vekaletsiz iş görmenin hukuki niteliği, TBK'daki sistematik yeri doktrinde tartışılmıştır. Bu çalışmamızda vekaletsiz iş görmenin her iki türünün Türk hukuk sistemindeki yeri, şartları ve hükümleri incelenecek, problem alanlarına Yargıtay kararları ışığında genel olarak değinilecek ve çözüm önerileri sunulacaktır.

I. VEKALETSİZ İŞ GÖRME KAVRAMI

Vekaletsiz iş görme kurumu yirmi birinci yüzyılda doğmuş genç bir kurum değildir. Bilakis, çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. Roma hukukunda başkası adına işin görülmesi için yapılan giderlerin tazmin edilmesine yönelik normlar mevcuttu². Bu antik model daha sonra birçok hukuk sistemi tarafından örnek alınarak geliştirildi. Vekaletsiz iş görme kavramı TBK’da tanımlanmamıştır ve “vekaletsiz iş görme” başlığı seçilmiştir. Bu kavramsal seçim kapsayıcı değil oldukça dar anlamlıdır³. Zira vekaletsiz iş görme kurumunu, sadece temsil yetkisi verilmemiş olması/Vekaletsizlik değil, taraflar arasında bir işin görülmesine yönelik hiçbir ilişkinin bulunmayışı ifade etmektedir. Buradan hareketle doktrinde kabul gören tanıma göre, sözleşmeye dayalı bir ilişki veya yasal bir zorunluluk bulunmaksızın bir kişinin başkasının hukuk ve menfaat alanına müdahale ederek iş sahibinin menfaatine veya kendisi yararına iş görmesinden doğan ilişki vekaletsiz iş görmedir⁴. Bu duruma örnek olarak evde olmayan komşusunun evine su basmasını önlemek üzere kapıyı açtırarak komşusunun vanasını kapatmak verilebilir. Vekaletsiz iş görme kurumunun öncelikli hedefi taraflar arasında dengeyi sağlamaktır⁵. Herkesin kendi işini kendi görmesi hakkı olduğu gibi kendi işine karışılmasını istememe hakkı da vardır. Bu kurum

² Christoph Althammer, Schuldrecht III, Besonderer Teil 2: Gesetzliche Schuldverhältnisse (1.Auflage Kohlhammer 2015) 5.

³ Hans Brox und Wolf-Dietrich Walker, Besonderes Schuldrecht (47. Auflage, C.H.Beck 2023) § 35 Rn.1.

⁴ Volker Emmerich, BGB-Schuldrecht Besonderer Teil (16. Auflage, C.F.Müller 2021) 189; Marcus Gehrlein, ‘§ 677 BGB’ iç Hainz Georg Bamberger ve diğerleri (edr), Beck’sche Online Kommentar BGB 63. Edition Stand: 01.08. 2022, <<https://beck-online.beck.de/Search>> Son Erişim Tarihi 16.10.2022, Rn.6; Necip Bilge, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri (Yeni Desen Matbaası 1962) 281; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Yetkin Yayınları 2014) 739; Mustafa Alper Gümüüş, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C.2 (Vedat Kitapçılık 2012) 217.

⁵ Sprau, Hartwig, Grüneberg Christian Editör. (vormals Palandt) Beckische Kurz Kommentar Bürgerliches Gesetzbuch (81. Auflage, C H. Beck, 2022) Einf v. § 677 Rn.3

sayesinde “her şeyi en iyi bilen” üçüncü kişilerin müdahalesini engellemek, fakat aynı zamanda ihtiyaç halinde üçüncü kişilerin müdahalede bulunmasını hoş ve olumlu karşılamak mümkündür⁶. Yukarıda değindiğimiz örnekte olduğu gibi, komşunun müdahalesi olası büyük bir zararın önüne geçilmesini sağlamıştır.

II. VEKALETSİZ İŞ GÖRMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme TBK’da borç ilişkisinin kaynakları olarak yer almaktadır. Vekaletsiz iş görmenin hukuki niteliğinin tespiti de bu üç kurumdan hangisine ait olabileceğine bağlıdır. Doktrinde bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

A. HUKUKA AYKIRI FİİL GÖRÜŞÜ

İşin görülmesi iş sahibinin menfaatine gerçekleşmiş olsa dahi bazı hukukçular bu durumun hukuka aykırı bir fiil olarak kabul edilmesini gerektiğini savunmuşlardır⁷. Zira iş gören, iş sahibinin izni ve haberi olmaksızın onun hukuk alanına müdahalede bulunmaktadır. İş sahibinin yararına yapılmış olması ona işin görülmesi hakkında tercih yapma, fikir beyan etme serbestisi sağlamamaktadır⁸.

Fakat vekaletsiz iş görmenin temelinde toplumsal dayanışmayı desteklemek yattığından bahisle bazı hukukçular vekaletsiz iş görmenin hukuka aykırı bir fiil olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunmuşlardır⁹. Ayrıca vekaletsiz iş görmenin konusunu sadece hukuka uygun fiiller değil, hukuka uygun olmayan fiiller de oluşturabilir¹⁰. İş görenin yükümlülükleri arasında başladığı işi

⁶ Althammer (n 2) 6; Brox und Walker (n 3) § 35 Rn.2.

⁷ Kemaleddin Birsan, Borçlar Hukuku Dersleri (4.Bası, Fakülteler Matbaası 1967) 17.

⁸ H. Gökçe Özdemir, Roma ve Türk Hukukunda Vekaletsiz İş Görme (Negotiorum Gestio) (Seçkin Yayıncılık 2001) 82; Kenan Tunçomağ, Borçlar Hukuku C. II Özel Borç İlişkileri (5. Bası, Fakülteler Matbaası 1986) 419.

⁹ Mustafa Reşit Karahasan, Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. IV (Beta Yayıncılık 1992) 1349.

¹⁰ Haluk Tandoğan, Mukayeseli Hukuk ve Hususiyile Türk İsviçre Hukuku Bakımından Vekaletsiz İş Görme, (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1963) 49.

tamamlama vardır. Şayet vekaletsiz iş görmenin hukuka aykırı bir fiil olduğu bir an için düşünülse bile hukuka aykırı bir fiilin tamamlanmasını beklemek çelişki yaratacaktır¹¹.

B. SEBESİZ ZENGİNLEŞME GÖRÜŞÜ

Doktrindeki bu görüşe göre vekâletsiz iş görme sözleşme benzeri bir borç ilişkisidir ve haksız bir zararın meydana gelmesini engellemek üzere Kanun tarafından oluşturulmuştur¹². Bundan dolayıdır ki vekaletsiz iş görme kurumu sebepsiz zenginleşme kurumuna dahil edilmelidir.

Fakat iş gören işin görülmesinden kaynaklanan bütün masrafları faizi ile birlikte iş sahibinden talep edebileceğinden, iş sahibinin zenginleşmesinden bahsedilemeyeceği şeklinde karşıt görüş mevcuttur¹³. Çünkü iş görenin masrafa ilişkin taleplerini sebepsiz zenginleşmede olduğu gibi malvarlığındaki artış ile sınırlandırması gerekmez. Getirilen diğer bir eleştiri de iş görenin iradesine ilişkindir. İş gören iş sahibi yararına bir iş görüyorsa, yapılan zorunlu masraflar iş sahibi tarafından karşılanacak ve sebepsiz zenginleşmeden bahsedilemeyecektir¹⁴. Fakat iş gören iş sahibinin menfaatine yönelik iradeye sahip olmadan iş sahibine ait bir işi görüyorsa örneğin kendi borcunu ödemediğini düşünerek iş sahibinin borcunu ödüyorsa burada sebepsiz zenginleşme gündeme gelecektir¹⁵. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin vuku bulduğu durumlarda sebepsiz zenginleşme hükümleri ile vekaletsiz iş görme hükümlerinin

¹¹Feyzi Feyzioğlu, Borçlar Hukuku II. Kısım Akdın Muhtelif Nevileri, C. I (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1980) s. 231; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 49.

¹² Birsen (n 7) 99.

¹³ Sefa Reisoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Beta Yayınevi 1986) 76.

¹⁴ Ahmet M. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Turhan Kitapevi 2013) 508; M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2 (9. Bası, Vedat Kitapçılık 2012) 322.

¹⁵ Özdemir (n 8) 84.

yarışabilmesi mümkündür¹⁶.

C. HUKUKİ İŞLEM GÖRÜŞÜ

İş sahibinin yararına iş görmenin hukuki işlem benzeri bir fiil olduğu fikri doktrinde yer almıştır. Buna göre borç ilişkisi ya iş sahibinin farazi rızası ya da sadece iş görenin iradesi neticesinde oluşmuştur¹⁷. Bu görüşün temsilcilerine göre iş sahibi yararına görülen vekaletsiz iş görme esasında vekalet sözleşmesinden farklı değildir¹⁸. Zira iş sahibinin görülen işten haberi yoktur fakat kendi yararına iş görüldüğü için de sanki haberi varmışçasına rıza beyan etmekten çekinmeyecektir.

Fakat burada gözden kaçırılan bir husus vardır. Vekaletsiz iş görme kurumu tarafların iradelerinden bağımsız olarak sadece kanundan kaynaklı olarak oluşmuştur¹⁹. Ayrıca TBK m. 531’de “*İş sahibi yapılan işi uygun bulmuş ise vekalet hükümleri uygulanır*” şeklinde düzenlenme yer almaktadır. Bu kanun hükmünü gereksiz kılmamak adına farazi vekalet görüşünü kabul etmek mümkün olmaz.

Buna karşın bazı hukukçulara göre vekaletsiz iş görmeye borç ilişkisi sadece iş görenin iradesi neticesinde ortaya çıkmıştır²⁰. Fakat bu görüş iş sahibinin haklarına halel geleceğinden ve borcun kapsamının belirlenmesinin sadece iş görene bırakılmış olacağından bahisle eleştirilmiştir²¹.

¹⁶ O. Gökhan Antalya, 6098 Sayılı Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1 (Beta Basım 2012) 804 vd.; Azra Arkan Akbıyık, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme (Alfa Basım Yayın Dağıtım 1999) 74; AM Kılıçoğlu (n 14) 508; Oğuzman ve Öz (n 14) 322.

¹⁷ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 49.

¹⁸ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 50.

¹⁹ Özdemir (n 8) 86.

²⁰ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 51.

²¹ Özdemir (n 8) 86; Karahasan (n 9) 1350; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 49.

D. HUKUKİ İŞLEM BENZERİ FİİL GÖRÜŞÜ

Vekaletsiz iş görmenin fiili işlem veya hukuki işlem benzeri fiil olabileceğini doktrinde savunan görüşler mevcuttur²². Fiili işlemler, hukuk düzeninin hukuki sonuçlar bağladığı irade açıklamalarıdır²³. Vekaletsiz iş görme de fiili işlem olarak kabul edilebilir. İş gören iş görürken sadece başkası için fiili bir sonuç doğurmaya yönelik irade taşıyor olmalıdır. İş görenin ayrıca hukuki sonuca yönelik bir irade taşıması gerekmez²⁴. Hukuki işlem benzeri fiil görüşünü savunanlar için iş görenin iş görme iradesinin bir sonuca yönelmiş olması değil açıklamış olması yeterlidir. Çünkü hukuki işlem benzeri fiiller toplumsal sonuçlar doğurmaya yönelik irade beyanlarıdır²⁵.

E. DEĞERLENDİRME

TBK m. 530'deki düzenleme vekaletsiz iş görmenin hukuki niteliğinin tespitine ışık tutmaktadır. Buna göre vekaletsiz iş görme hukuka uygun bir fiilden kaynaklanabileceği gibi hukuka aykırı bir fiilden de kaynaklanabilir. Hukuka aykırı bir fiilden kaynaklanan vekaletsiz iş görme için haksız fiil hükümleri uygulanır²⁶. Fakat hukuka uygun fiilden kaynaklanan vekaletsiz iş görmenin hukuki niteliği ise hukuki işlem benzeri fiile yaklaşmaktadır. Çünkü vekaletsiz iş görme toplumsal sonuçlar doğuran bir eylemdir.

²² Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 52.

²³ Özdemir (n 8) 88.

²⁴ Paul Koschaker, Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları, Kudret Ayiter, (çev.) (Ankara Üniversitesi 1977) 75.

²⁵ Cevdet Yavuz, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler (10. Bası, Beta Yayınları 2014) 1362; Özdemir (n 8) 88; Necip Bilge, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü 1971) 325.

²⁶ Şahin Akıncı, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Sayram Yayınları 2004) 316; Hüseyin Hatemi ve diğerleri, Borçlar Hukuku Özel Bölüm (Filiz Kitapevi 1992) 489; Cevdet Yavuz, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler (8. Bası, Beta Yayınları 2009) 800; Aydın Zevkliler ve K. Emre Gökyayla, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkiler (11. Bası, Turhan Kitapevi 2010) 509.

III. VEKALETSİZ İŞ GÖRMENİN KANUNDAKİ YERİ

Vekaletsiz iş görme özel borç ilişkilerinin düzenlendiği kısımda yer almaktadır. Bu durum doktrinde oldukça tartışılmıştır²⁷. Vekaletsiz iş görme hükümlerinin aslında sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme gibi hükümlerin hemen yanında genel hükümler kısmında yer alması gerektiği savunulmuştur. Ancak, vekaletsiz iş görme kurumunun tarihi çıkış noktasına bakıldığında vekalet ilişkisinde yetkilerin aşılması durumunda ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Ayrıca iş sahibinin onayı ile vekaletsiz iş görme vekalet ilişkisine dönüşmektedir. Vekaletsiz iş görme kurumunun vekalet kurumu ile arasındaki sıkı bağ dikkate alındığında vekaletsiz iş görmenin, Kanun'un özel hükümler kısmında düzenlenmesi isabetli olmuştur²⁸.

IV. VEKALETSİZ İŞ GÖRME TÜRLERİ

TBK m. 526 ve m. 530 incelendiğinde m.526'da "*başkası hesabına*" ibaresi yer aldığı ve TBK m. 530'da "*iş görenin menfaatine yapılması*" şeklinde bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Buna göre vekaletsiz iş görme, iş görenin iş görme sırasında taşıdığı iradeye bağlı olarak gerçek ve gerçek olmayan olarak ikiye ayrılmaktadır.

A. GERÇEK VEKALETSİZ İŞ GÖRME

Gerçek vekaletsiz iş görmenin Kanunda tanımı yapılmamakla beraber doktrinde iş görenin yetkisi olmaksızın iş sahibine ait bir işi görmesi olarak tanımlanmıştır²⁹. Bir kişinin hayatına veya eşyasına yönelmiş bir tehlikeyi

²⁷ Necip Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku Genel Bölüm: Borçlar Hukukuna Giriş-Hukuki İşlem-Sözleşme, C. I (6. Baskı, Filiz Kitapevi 2014) 71.

²⁸ Althammer (n 2) 7.

²⁹ Akıncı (n 26) 313; Bilge (n 25) 324; Gümüş (n 4) 217; Serap Helvacı, Gülşah Sinem Aydın, 'Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Vekaletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranamayacağı Sorunu', (2017) 23 (1) MÜHF-HAD 265, 267; Yavuz (n 26) 769; Zevkliler ve Gökyayla (n 26) 509.

bertaraf etmek için gerçekleştirilen eylem vekâletsiz iş olarak görülmektedir ve iş sahibinin bu yönde bir yasağının olmaması gerekmektedir³⁰. Ayrıca iş sahibi ile iş gören arasında vekalet ilişkisi veya sözleşmeye dayalı bir yükümlülük olmaması da gerçek vekaletsiz iş görmenin şartlarındadır.

B. GERÇEK OLMAYAN VEKALETESİZ İŞ GÖRME

TBK m. 527/II ve m. 530'da gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin uygulanış şekline yer verilmiştir. İş görenin yasal bir yükümlülüğü veya vekaleti olmaksızın başkasına ait bir işi kendi veya üçüncü bir kişinin yararına görmesi gerçek olmayan vekaletsiz iş görmedir³¹. İş gören burada iş sahibinin menfaatine veya farazi iradesine ya da iş sahibinin yasağına aykırı davranmaktadır³². Bir kişinin bir başkasına ait bir malı kiraya vererek kira bedelini kendine alması veya başkasına ait olan romandan senaryo hazırlayıp film yapması gerçek olmayan vekaletsiz iş görme için tipik bir örnektir³³.

Buna göre gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin farklı şekillerde ortaya çıkma durumları söz konusu olabilir³⁴: Örneğin ilk olarak, iş görenin, iş sahibinin yasaklamasına rağmen iş sahibinin menfaatine iş görmesi, ikinci olarak işin başkasına ait olduğunu bilerek ya da bilmeyerek iş görenin kendi menfaatine bir iş görmesi, üçüncü olarak iş görenin, başlangıçta iş sahibinin menfaatini

³⁰ Haluk Tandoğan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. 2 (5. Bası, Vedat Kitapçılık 2010) 676.

³¹ Akıncı (n 26) 316; Tandoğan (n 30) 676; Yavuz (n 26) 799 vd.

³² Vekaletsiz iş görmenin bu türü için doktrinde “bencil iş görme”, “iş gaspı” gibi tanımlamalar yapılmıştır. Eren (n 4) 749; Kumru Yılmaz Kılıçoğlu, Haksız Kazancın İadesi (Turhan Kitapevi 2014) 52.

³³ Yargıtay 13. HD, E.2010/1617 K.2010/8862 21/06/2010; Yargıtay 13. HD, E. 2009/14275 K.2010/7420, 31/05/2010. <<https://legalbank.net/belge/y-13-hd>> Son Erişim Tarihi: 05.07.2023. Yargıtay bu kararlarda kira konusu taşınmazdan kira bedelini ödemediği için tahliye edilen kiralayanın kiralananaya yapmış bulunduğu boya-badana, ve benzeri masrafları faydalı ve zorunlu masraflar kabul etmiş yapılış tarihi itibarıyla masrafların vekaletsiz iş görme hükümlerine göre istenebileceğine hükmetmiştir.

³⁴ Tandoğan (n 30) 677.

gözeterek işe girişmesi fakat işi görürken böyle bir menfaatin gerekli olmadığını anlaşılmaması.

Doktrindeki genel kabule göre gerçek olmayan vekaletsiz iş görme hukuka aykırı bir fiildir³⁵. Bununla beraber sebepsiz zenginleşme ve haksız fiil ile gerçek olmayan vekaletsiz iş görme arasında bazı önemli farklar mevcuttur³⁶. Sebepsiz zenginleşmedeki fakirleşme veya haksız fiildeki malvarlığındaki azalmadan bağımsız olarak gerçek olmayan vekaletiz iş görmede iş sahibi TBK m.530 gereğince fakirleşmeyi ya da zararı aşan menfaatleri de iş görenden talep edebilecektir³⁷. Böylece başkasına ait bir işi kendi menfaatine gören kişi buradan elde ettiklerinin hepsini iş sahibine vermekle yükümlü olmaktadır³⁸.

İş görenin beklenmedik halden de sorumlu tutulacağı TBK m. 527/II' de yer almaktadır. Buna göre iş sahibinin iş görmeyi yasaklamış olması ve iş görenin hukuka ve ahlaka aykırı olmayan bu yasaklamayı dikkate almadan iş görmesi gerekmektedir. Yine aynı maddenin ikinci cümlesinde iş görenin bu sorumluluktan nasıl kurtulabileceği de düzenlenmiştir. Kanun, iş gören söz konusu işi görmeseydi de yine beklenmedik durumun gerçekleşecek olmasını ve aynı sonucun vuku bulacağını iş görenin ispat etmesi hallerini kurtulma şartı olarak aramaktadır.

İş sahibinin yapılan işe göstereceği olumlu veya olumsuz tavır ve tutum, o işe uygulanacak hükümleri etkilemektedir. Zira TBK m. 531'de gerçek olmayan vekaletsiz iş görme iş sahibinin uygun bulunması ile dönüşecek ve vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

---

³⁵ Arkan Akbıyık (n 16) vd; Özdemir (n 8) 93.

³⁶ Tandoğan (n 30) 677; Yavuz (n 26) 800.

³⁷ Oğuzman ve Öz (n 14) 322.

³⁸ Yavuz (n 26) 800.

V. VEKALETSİZ İŞ GÖRMENİN UNSURLARI

A. İŞ GÖRME

Vekaletsiz iş görme kurumunun objektif unsurlarının başında “iş görme” gelmektedir³⁹. TBK’da tanımı yapılmamış olan iş görme doktrinde “İş, insancıl bir gereksinme ya da onun karşılanmasına yarayabilen bir konu göz önünde tutularak yapılan her türlü insan etkinliğidir” şeklinde tanımlanmıştır⁴⁰. Burada aktif bir hareket şarttır. Herhangi bir ihmal veya pasif bir duruş, iş görme konusunu oluşturmaz⁴¹. Bununla beraber iş görmenin konusunu sadece hukuka uygun fiiller değil özellikle gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede karşılaşılan hukuka uygun olmayan fiiller de oluşturabilmektedir⁴². Zira sosyal yardımlaşma gereği iş gören kimi zaman iş sahibine hukuka uygun olmayacak şekilde yardım etmek durumunda kalabilmektedir.

İş görmenin konusunu buna benzer maddi fiiller ve başkasına ait borcu ödemek gibi hukuki fiiller oluşturur⁴³. Fakat buna karşın iş sahibinin de yapmasına müsaade edilmeyen veya başka bir kişiye zarar verme kastı ile gerçekleşen eylemler iş görmenin konusuna dahil edilemezler.

Ayrıca iş gören iş görme sırasında iş sahibinin hukuki alanına müdahalede bulunduğundan kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması,⁴⁴ vekaletsiz iş

³⁹YHGK, E. 2013/95 K. 2013/1431, 02/10/2013. <<https://legalbank.net/belge/y-hgk>> Son Erişim Tarihi: 06.07.2023. Söz konusu kararda sözleşme dışı imalatın bedelinin talep edilmesi incelenmiş ve yapılan imalatın iş sahibinin yararına işler olduğu kabul edilerek iş sahibinin vekaletsiz iş görme hükümleri gereğince bedeli ödemesi gerektiğine hükmetmiştir.

⁴⁰ Ayfer Kutlu Sungurbey, Yetkisiz Temsil Özellikle Culpa In Contrehendo (Sözleşmenin Görüşülmesinde Kusur) ve Olumsuz Zarar (Yasa Yayınları 1988) 30 vd.

⁴¹ Althammer (n 2) 21.

⁴²Bilge, Borçlar Özel (n 4) 282; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1360; Turgut Uygur, Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. 8 (Sorumluluk ve Tazminat) (3. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2010) 9117.

⁴³ Özdemir (n 8) 95; Gümüş (n 4) 220.

⁴⁴ Özdemir (n 8) 96; Hakan Tokbaş ve Sera Reyhani Yüksel, Vekaletsiz İş Görmenin Kısa

görme kurumunun uygulama kapsamı dışındadır.

B. İŞİN BAŞKASINA AİT OLMASI

Vekaletsiz iş görmenin ikinci önemli unsuru “işin başkasına ait olması”dır⁴⁵. İş gören başkasının hukuk alanına müdahalede bulunduğu ve adeta iş sahibinin yerine geçtiğinden görülen işin başkasına ait olup olmadığı her zaman kolaylıkla tespit edilemeyebilir⁴⁶. Buna ilişkin doktrinde objektif ve subjektif olmak üzere iki kriter geliştirilmiştir⁴⁷. İş gören, başkasına ait hakkı kullanarak veya koruyarak ya da borç ve yükümlülükleri yerine getirerek bir eylemde bulunuyorsa burada işin başkasına ait olduğu objektif olarak açıktır⁴⁸. Kiracı olan iş görenin evin vergi borçlarını ev sahibiymiş gibi ödemesi onun objektif olarak başkasına ait bir iş görmüş olduğunu gösterir⁴⁹. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir husus, iş gören ve iş sahibi arasındaki menfaat dengesini korunmuş olmasıdır. İş görenin iş görme sırasındaki gözettiği menfaati iş sahibinin menfaatinin üzerine çıkarmaması gerekir⁵⁰. Örneğin yüklenicinin eseri ayıplı olarak meydana getirdiği bir durumda eser sahibinin yükleniciye ayıp ihbarında bulunmaksızın ayıbı gidermesi ve bunun neticesinde oluşan masrafları yükleniciden vekaletsiz iş görme hükümlerine göre talep edebileceği doktrinde savunulmuştur⁵¹. Her ne kadar eser sahibi (iş gören) masrafları daha sonra yükleniciden tazmin etme kastı gözeterek eserdeki ayıbı gidermiş ise de, aslında yüklenicinin (iş sahibi)

Şerhi (Aristo Yayınevi 2018) 20.

⁴⁵ Hatemi ve diğerleri (n 26) 490.

⁴⁶ Yavuz (n 26) 793.

⁴⁷ Aydın Zevkliler, Özel Borç İlişkileri (8. Baskı, Seçkin Yayınevi 2004) 376.

⁴⁸ Özdemir (n 8) 97; Zevkliler ve Gökyayla (n 26) 510.

⁴⁹ Tandoğan (n 30) 678.

⁵⁰ Gümüüş (n 4) 220; Hatemi ve diğerleri (n 26) 490.

⁵¹ Jurgen Oechsler, ‘Praktische Anwendungsprobleme des Nacherfüllungsanspruchs’, (2004) 26 NJW 1825, 1830; Matthias Katzenstein, ‘Kostensatz bei eigenmächtiger Selbstvornahme der Mängelbeseitigung- ein Plädoyer für die Abkehr von einer verfestigten Rechtspraxis’, (2004) 8 ZGS 300, 305; Matthias Leistner, ‘Die “richtige” Auslegung des § 651 BGB im Grenzbereich von Kaufrecht und Werkvertragsrecht’, (2007) 2 JA 81 (85f) Fn. 46.

gidermesi gereken ayıbı gidermiştir ve burada kendi menfaati yüklenicinin menfaatini aşmıştır. Bundan dolayı da vekaletsiz iş görme hükümlerine göre masraf talebinde bulunamayacaktır⁵².

Bir işin başkasına ait olup olmadığının tespitinde dikkate alınması gereken ikinci unsur subjektif kriterdir. İş görenin sağlayacağı fiili yarardan ziyade, iş görenin iradesi burada karar vericidir. İş gören başkasının yararına ve menfaatine onun hukuk alanına müdahalede bulunmaya yönelmiş bir irade taşımalıdır⁵³.

C. VEKALETE SAHİP OLUNMAMASI

Vekâletin bulunmaması şartı TBK m. 526’ da lafzi olarak geçen “*vekaleti olmama*” ifadesinden kaynaklanmaktadır. Burada kast edilen TBK m. 502’deki vekalet sözleşmesi değildir. İş görenin herhangi bir sözleşmeden veya Kanun’dan kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunmaması gerekmektedir⁵⁴. Eşler arasında veya veli/çocuk arasında özel bir hukuki ilişki olduğundan eşlerden birinin veya velinin yükümlü olmadığı halde gerçekleştirdiği eylemlerden dolayı vekaletsiz iş görme hükümleri uygulama alanı bulamaz⁵⁵. Türk Medeni Kanunu⁵⁶ m. 396 ve devamında düzenlenen vesayet durumunda özel bir yükümlülük bulunduğundan burada da vekaletsiz iş görme hükümleri gündeme gelmeyecektir. Fakat vesayet süresinin bitiminden sonra eylemde bulunulması halinde vekaletsiz iş görme hükümleri uygulama alanı bulabilir⁵⁷.

Vekaletsizlik hali zaman zaman yetkisiz temsil ile karıştırılmaktadır. Fakat iki

⁵² BGH Urt. v. 28.09.1967 –VII ZR 81/65, NJW 1968, 43; Vgl. Katzenstein (n 52) 302; Seidel, Hans-Jürgen: Das “Nachbesserungsrecht” des Unternehmers beim Werkvertrag in: JuS 1991, 391 (393).

⁵³ Özdemir (n 8) 99; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 123.

⁵⁴ Gümüş (n 4) 220.

⁵⁵ Bilge, Borçlar Özel (n 4) 283; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 140; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1361.

⁵⁶ Buradan itibaren “TMK” olarak yer alacaktır.

⁵⁷ Özdemir (n 8) 108.

durum arasında ciddi farklar vardır. Vekaletsiz iş görme hem hukuki hem de her türlü aktif/fiili eylemleri kapsadığından uygulama alanı çok geniş iken yetkisiz temsil sadece hukuki işlemler ile sınırlanmıştır⁵⁸. Aynı şekilde vekaletsiz iş görmede iş gören ile iş sahibi arasındaki ilişki incelenirken, yetkisiz temsil yetkisiz temsilci ile üçüncü bir kişi arasındaki ilişkiye yani dış ilişkiye ilişkindir ve TBK m. 46 uygulama alanı bulur⁵⁹.

D. BAŞKASI İÇİN İŞ GÖRME İRADESİNİN BULUNMASI

Vekaletsiz iş görmenin subjektif unsuru “iş görme iradesi”’dir. İş gören başkasına ait bir işi görme bilgisine ve iradesine sahip olmalıdır⁶⁰. Fakat iş görme iradesinin şart olup olmadığı doktrinde tartışılmaktadır. Hakim görüşüne göre iş görenin başkası menfaatine hareket etme iradesine sahip olmak zorunluluğu yoktur ya da işin başkasına ait olduğunu bilerek eylemde bulunması şart değildir⁶¹. İş görenin sadece işin fiili sonucuna ilişkin genel anlamda bir iş görme iradesine sahip olması yeterli olacaktır. Bu görüşe göre iş görenden işin başkasına ait olup olmadığını bilmesi beklenmediği gibi başkasının menfaatini gözetme iradesine sahip olması da istenmez⁶².

Başka bir görüş ise, iş gören işe başladığı anda başkası için iş görme iradesine sahip olmalıdır. Burada önemli olan iş görenin iş sahibinin kimliği hakkında bilgi sahibi olmasından ziyade başkası için iş görme iradesi taşımasıdır⁶³.

Doktrinde savunulmuş diğer bir görüşe göre, iş görenin iş görmeden dolayı yaptığı masrafları iş sahibinden talep etme iradesine sahip olması gerektirir⁶⁴ Buradaki

⁵⁸ Kutlu Sungurbey (n 40) 32 vd.

⁵⁹ Arkan Akbıyık (n 16) 33; Kutlu Sungurbey (n 40) 26.

⁶⁰ Yavuz (n 26) 793.

⁶¹ Gümüş (n 4) 231 vd., Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 173 vd.; Tandoğan (n 30) 680 vd.; Zevkliler ve Gökyayla (n 26) 510.

⁶² Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 174.

⁶³ Eren (n 4) 742 vd.; Gümüş (n 4) 231 vd.; Zevkliler ve Gökyayla (n 26) 510.

⁶⁴ Bkz. Gümüş (n 4) 232; Brox und Walker (n 3) § 36 Rn.3.

temel amaç iş görenin hediye verme veya bağışta bulunma iradesini tespit etmektir⁶⁵.

Başkası için iş görme iradesine sahip olma şartını savunan görüş gerçek olmayan vekaletsiz iş görme kurumunu gözden kaçırdığı için kabul edilemez⁶⁶. İş görenin her eyleminde iş sahibinden masrafları isteme iradesini taşıması gerektiğini savunan görüş vekaletsiz iş görme kurumunun temel mantığı olan sosyal yardımlaşmadan uzaklaştığından bu görüşe katılmamaktayız. İş görenin iş görme sırasında sadece eylemin sonucuna yönelmiş genel bir iradeye sahip olması gerektiğini benimseyen görüşü kabul etmek vekaletsiz iş görme kurumunun mantığına ve amacına daha uygun olacaktır. Ayrıca iş gören iyi niyet karinesinin bir gereği olarak iş görme iradesini ispatlamakla mükellef değildir. Aksi bir durum ise iş sahibi tarafından ispata muhtaçtır⁶⁷.

VI. VEKALETSİZ İŞ GÖRMENİN HÜKÜMLERİ

Vekaletsiz iş görme kurumu, taraflar arasında Kanun'dan veya bir sözleşmeden kaynaklanan herhangi bir hukuki ilişki olmamasına rağmen her iki taraf için borç ve yükümlülük öngörmektedir.

A. İŞ GÖRENİN HAK VE BORÇLARI

1. İş Görenin Borçları

a. İşin İş Sahibinin Menfaatine Gerçek veya Varsayılan İradesine Uygun Olarak Görülmesi

TBK m. 526'deki düzenlenmeye göre "*Vekaletsiz iş gören, işi sahibinin*

⁶⁵ Sprau (n 5) § 677 Rn.3.; Emmerich (n 4) 190; Brox und Walker (n 3) § 35 Rn.1.

⁶⁶ Yargıtay 11. HD, E. 1984/1666 K. 1984/2609, 26/04/1984. <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd>> Son Erişim Tarihi: 06.07.2023. İlgili kararda iş görenin vekaleti olmaksızın iradi olarak başkası adına iş görmemiş sadece resmi makamların emirlerini yerine getirmek üzere bir eylemde bulunmuş olduğundan vekaletsiz iş görme şartlarının gerçekleşmediği tespit edilmiştir.

⁶⁷ Özdemir (n 8) 113.

menfaatine ve varsayılan iradesine uygun olarak görmekle yükümlü” kılınmıştır. İş sahibinin menfaati, iş göreni harekete geçiren bir husustur. Vekaletsiz iş görme kurumunun konusunu başkasının menfaatini korumak üzere onun hakkına müdahaleyi oluşturduğundan, iş görenin başka bir önceliğinin olması da bu kurumun amacı ile bağdaşmaz⁶⁸. Menfaat kavramının içeriğinin belirlenmesinde her ne kadar kişisel, sosyo-kültürel ve ekonomik durum gibi subjektif kriterler göz önünde bulundurmam gerekiyor da esas olan iş sahibinin objektif, makul, oto-normal bir kişi olarak baz alınmasıdır⁶⁹. Kanun maddesi lafzında geçen “*varsayılan irade*” iş sahibinin gerçek iradesinin tespitinin peşinen mümkün olmadığına dikkat çekmektedir.

Ayrıca iş sahibinin menfaati ile iradesinin birbiri ile örtüşmediği durumlarda iş sahibinin hukuka uygun iradesinin, menfaatine kıyasla öncelikli olarak dikkate alınması gereklidir⁷⁰. Zira iş sahibinin menfaatine hizmet ettiği düşünülen bir durumun esasında iş sahibinin iradesi ile hiç uyuşmaması mümkündür. Örneğin “A” ameliyat olmayı reddeden bir dini grubun üyesidir⁷¹. Hastaneye gittiğinde doktor A’nın sağlığı için gerekli olan bir ameliyatı onun iradesine aykırı olarak gerçekleştirmiştir. Bu durumda doktor, A’nın iradesini dikkate almadığı için vekaletsiz iş görmeye dayanarak bir ücret talebinde bulunamayacaktır.

b. Başlanan İşe Devam Etme

Vekaletsiz iş görme kurumunun düzenlendiği Kanun maddelerinde başlanılan işe devam edilmesi ve bitirilmesi yönünde bir zorunluluk yer almamaktadır. Dürüstlük ve iyi niyetin gereği olarak vekaletsiz iş gören, bir iş görmeye başlamış

⁶⁸ Özdemir (n 8) 114.

⁶⁹ Brox und Walker, (n 3) § 36, Rn.24; Özkaya Eraslan, Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması (3. Bası, Seçkin Yayıncılık 2013) 1091; Tokbaş ve Yüksel (n 44) 24.

⁷⁰ Brox und Walker (n 3) § 36, Rn.31; Eren (n 4) 744; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10)178; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1364.

⁷¹ Brox und Walker (n 3) § 36, Rn.1.

ise bu işi devam ettirip tamamlamakla yükümlüdür⁷². Fakat işin görülmesini engelleyen veya zorlaştıran bir durumun olması ya da iş sahibinden kaynaklanan bir engelin varlığı halinde iş görenin işe devam etme yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır⁷³. Örneğin iş gören, iş sahibinin iflas etmesinden dolayı masraflarını geri alamayacaksa, işe devam etmeyebilir⁷⁴.

Bununla beraber gerçek olmayan vekaletsiz iş görmeye iş gören kendi menfaatine iş görmekte olduğundan onun işe devam etme ve bitirme yükümlülüğü yoktur⁷⁵.

c. İş Bir Bütün Olarak Görme

Doktrinde kabul edilmiş bir görüşe göre iş görenin diğer bir borcu ise işin bir bütün olarak görülmesidir. İşin görülmesine yönelik ortak amaca hizmet etmesi ve bu işin bir parçası olması bakımından diğer işler de iş gören tarafından dikkate alınmalıdır. Bu durum için verilen tipik bir örnek ise başkasının alacağını tahsil eden kişinin tahsilatı faizleri ile beraber yapması gerektiğidir. Borcu tahsil edip faizleri almamak işin bir bütün olarak görülmesine engel teşkil eder⁷⁶.

d. Haber ve Hesap Verme

Vekaletsiz iş görmenin karakteristik özelliği iş görenin gördüğü işi, iş sahibinin haberi olmadan gerçekleştirmesidir. İş gören iş sahibinin menfaatine ve farazi iradesine uygun olarak iş görme eylemini gerçekleştirdiğinden dürüstlük kuralı gereği iş sahibine ihbarda bulunma ve onu bilgilendirmekle yükümlüdür⁷⁷. İş gören işe devam edemeyecek durumda ise yine iş sahibini haberdar etmelidir. Haber verme yükümlülüğü doktrinde geniş olarak yorumlanmaktadır. İş gören

⁷² Bilge (n 25) 328; Brox und Walker (n 3) § 36, Rn.43; Özdemir (n 8) 115.

⁷³ Özdemir (n 8) 115; Pınar Uzun Şenol, 'Vekaletsiz İş Görmeye İş Görenin Hukuki Durumu', (2014) Bahar (3) FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi 293, 302.

⁷⁴ Gümüş (n 4) 233; Özdemir (n 8) 115

⁷⁵ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 180, Uzun Şenol (n 73) 302.

⁷⁶ Karahasan (n 9) 1356; Özdemir (n 8) 115 vd.

⁷⁷ Eren (5) 744; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1364; Zevkliler ve Gökyayla (n 26) 510.

işin başlangıcından bitimine kadar geçen süre zarfında işin görülmesine ilişkin fiili ve hukuki durumlar hakkında iş sahibine haber ve hesap vermek durumundadır⁷⁸. Buna karşın gerçek olmayan vekaletsiz iş görme kapsamında iş görenin başkasına ait olan işi iyi niyetli olarak ve de kendisinin sanarak görmeye devam etmesi halinde bu yükümlülükten kurtulur⁷⁹.

e. İş Görme Dolayısıyla Elde Edilen Yarar ve Malları İş Sahibine Devir ve Teslim

TBK m. 529 ve m. 530 iş sahibine ve iş görene karşılıklı borçlar yüklemektedir. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görme durumunda iş gören iş görmeden doğan faydaları TBK m. 530 gereğince iş sahibine teslim ve devretmelidir. Bu teslim ve devir borcu gerçek vekaletsiz iş görme için Kanun'da düzenlenmemiş olmakla beraber doktrinde bu yükümlülüğün her iki vekaletsiz iş görme türü için geçerli olacağı kanaati hakimdir.

İş gören iş görme nedeniyle yaptığı bütün masrafları TBK m. 529'a dayanarak iş sahibinden talep edebilecektir. Kanun koyucu taraflar arasındaki menfaat dengesini korumak ve vekaletsiz iş görme kurumunun sebepsiz zenginleşmeye dönüşmesine engel olmak adına böyle bir düzenleme yapmıştır⁸⁰. İş görenin devir ve teslim borcu sadece salt maddi bir gelirin tesliminden oluşmamakta belge, plan-proje, rapor gibi evrakların teslimini de kapsamaktadır⁸¹. İş gören elde ettiği yararları bir başka şekilde değerlendirmiş olsa dahi kar ve zarar hesaplaması yaptıktan sonra çıkan miktarı iş sahibine teslim etmelidir⁸². Önemle belirtmek gerekir ki bu hesaplamalarda mahrum kalınan yararlar dikkate alınmaz⁸³.

⁷⁸ Brox und Walker (n 3) § 36, Rn. 44; Özdemir (n 8) 115.

⁷⁹ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 181; Uzun Şenol (n 73) 302.

⁸⁰ Özkaya (n 69) 1094.

⁸¹ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 185; Tokbaş ve Yüksel (n 45) 67; Uzun Şenol (n 73) 302; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1365.

⁸² Özdemir (n 8) 117.

⁸³ Tokbaş ve Yüksel (n 45) 67.

2. İş Görenin Sorumluluğu

İş görenin sorumluluğu TBK m.527’de düzenlenmiştir. Buna göre iş gören iş sahibinin menfaatine ve farazi iradesine aykırı her türlü ihmalden sorumludur. Buradaki sorumluluk kusur sorumluluğuna dayanmaktadır⁸⁴. Kanun lafzında yer alan “*her türlü ihmal*” kavramdan anlaşılacağı üzere iş gören en ufak bir ihmalden dahi sorumlu olacaktır⁸⁵. Bu katı sorumluluğun hafifletilmesine yönelik olarak TBK m. 527/I’in son cümlesinde “*iş görenin iş görme eylemini iş sahibini zarar veya tehlikeden korumak amacıyla gerçekleştirmiş olması halinde sorumluluğun hafifleyeceği*” yer almaktadır. Sorumluluğun hafifletilmesine sebep olarak yer alan zarar ve tehlike durumunun sadece iş görenin mal ve can güvenliğine karşı yönelmiş olması gerekmez. Bilakis iş sahibinin yakınlarının da söz konusu tehlike ve zararlardan etkilenme riski altında bulunması halinde sorumluluğun hafifletilmesi söz konusu olacaktır⁸⁶.

Vekaletsiz iş görme kapsamında tazminatın nasıl hesaplanacağına dair kanuni bir düzenleme olmadığından genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Burada da ikili bir ayrıma gidilmiştir. Şöyle ki, gerçek vekaletsiz iş görme hukuki işlem benzeri bir fiil özelliği taşıdığından, hesaplama için TBK m. 114 uygulanacaktır. Anılan Kanun maddesinde borçların ifa edilmemesi durumundaki sorumluluk kapsamı düzenlenmektedir. Bununla beraber gerçek olmayan vekaletsiz iş görme bir haksız fiil niteliği taşıdığından haksız fiilden doğan borç ilişkilerinde tazminatı düzenleyen TBK m.51 uygulama alanı bulacaktır⁸⁷.

İş görenin iş sahibinin menfaat ve farazi iradesine muhalif olarak iş görmesi halinde oluşan zararlarda iş sahibi iş görenin kusurunu ispat etmekle yükümlüdür. Fakat gerçek vekaletsiz iş görmede iş görenin kendisi kusursuzluğunu ispat

⁸⁴ Eren (n 4) 745; Tokbaş ve Yüksel (n 45) 30.

⁸⁵ Gümüş (n 4) 234; Özel Hükümler (n 26) 1364 vd.

⁸⁶ Tandoğan (n 30) 682; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1365.

⁸⁷ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 212 vd.

etmelidir⁸⁸.

TBK m. 527’de iş görenin sorumluluğun hafifletilmesi düzenlememiş, ikinci fıkrada iş görenin sorumluluğunu ağırlaştırıcı durumlara da yer vermiştir. İş görenin beklenmedik hallerden sorumlu olabilmesi için öncelikle iş sahibinin bir yasağının mevcut olması gereklidir ve iş gören hukuka ve ahlaka aykırı olmayan bu yasağın varlığına rağmen işi görmüş olmalıdır.

İş görenin sorumluluğunu ağırlaştırıcı şartlar şu şekildedir⁸⁹:

*Söz konusu iş hakkında iş sahibi tarafından açık veya örtülü bir yasak getirilmiş olmalıdır.

*İş görenin yasaklamayı bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir. Bilmek veya haberdar olmak için gerekli çabayı göstermiş olan iş görenin sorumluluğu ağırlaştırılmayacaktır.

*Görülen iş ile meydana gelen zarar arasında bir illiyet bağının bulunması şarttır. Aksi takdirde ağırlaştırmadan bahsedilemez.

*İş sahibinin yasaklaması hukuk ve ahlaka aykırılık arz etmemelidir. İş görenden böylesi bir yasağa uyması beklenemez.

Yukarıda izah edilen durumlardan başka iş görenin kendi yerine birini ataması durumunda sorumluluğu gerçek ve gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede farklılık arz etmektedir. Gerçek vekaletsiz iş görme çerçevesinde iş gören sadece atadığı kişinin seçiminden sorumlu olurken, gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede atadığı kişinin eylemlerinden sanki kendisi yapmış şeklinde sorumlu olacaktır⁹⁰. Ayrıca iş görenin bir den fazla olması durumunda gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede müteselsil sorumluluk gündeme gelirken gerçek vekaletsiz

⁸⁸ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 213.

⁸⁹ Özdemir (n 8) 122; Tandoğan (n 30) 682.

⁹⁰ Eren (n 4) 745, Karahasan (n 9) 1357; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 210 vd.

iş görmede müteselsil sorumluluktan bahsedilmez⁹¹.

3. İş Görenin Ehliyetsizliği

TBK m. 528'de iş görenin fiil ehliyeti olmaksızın iş görmesi durumunda zenginleştiği ölçüde, kötü niyetli olarak elden çıkarttığı zenginleşme miktarı ile sorumlu olacağı düzenlenmiştir. TBK m. 528/I sebepsiz zenginleşmeden sorumluluğu düzenlerken, TBK m. 528/II ise haksız fiilden doğan sorumluluk saklı tutulmuştur. İş görenin ayırt etme gücünden yoksun olarak bir iş görmesi durumunda vekaletsiz iş görmeye dayanılarak değil, genel hükümlere başvurularak TBK m. 59 ve m. 65'e göre sebepsiz zenginleşme hükümlerince sorumlu tutulması mümkündür.

Buna karşın iş görenin yani ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı yani sınırlı ehliyetsiz olması durumunda TBK m. 528 gereğince zenginleşme oranında veya haksız fiil hükümlerince sorumlu tutulur. Ayrıca bu kişilerin haksız fiil hükümlerine göre sorumlu tutulması bir başka duruma, yasal temsilcinin rızasına bağlanmıştır. Sınırlı ehliyetsiz olarak eylemde bulunan iş gören yasal temsilcisinden rıza almamış ise haksız fiil hükümlerine göre, rıza almış ise vekaletsiz iş görme hükümlerine göre sorumlu olacaktır⁹².

4. İş Görenin Hakları

Her ne kadar TBK m. 526'nın başlığı "*iş görenin hak ve borçları*" olarak düzenlenmiş olsa da burada iş görenin sadece borcundan bahsedilmiştir. TBK m. 529 başlığında ise iş sahibinin hak ve borçları yer almıştır. İş sahibinin borçları iş görenin hakları anlamında anlaşıldığından iş görenin hakları TBK m. 529'daki düzenlemeye göre tespit edilmektedir.

⁹¹ Özdemir (n 8) 120; Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 212.

⁹² Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 217 vd.

a. Masraf İsteme

İş gören, gördüğü işi iş sahibinin menfaatine uygun olarak gerçekleştirmiş ise, yaptığı zorunlu ve yararlı bütün masrafları TBK m.529 gereğince iş sahibinden talep edebilecektir. İş görenin bu hakkı, işini özenli olarak gerçekleştirmiş olma şartı ile iş görmeden beklenen sonuç gerçekleşmemiş olsa dahi bakidir. Zorunlu masraflar ile kastedilen iş görenin ifa etmesi sebebi ile iş sahibinde bir zararın meydana gelmesine engel olan masraflar iken faydalı masraflar ise, iş sahibini koruyan veya onun mal varlığına maddi değer katan masraflardır⁹³. Talebi istenen masrafların fiili olarak yapılmış masraflar olması şarttır.

Gerçek olmayan vekaletsiz iş görme durumunda ise iş gören iş sahibinin zenginleştiği ölçüde masraf ve borçların ödenmesi talebinde bulunabilecektir. TBK m. 530'de iş görene tanınan bu hak bir şarta bağlanmıştır. İş görenin iş sahibine masraf talebini yöneltmeden önce iş görmeden doğan bütün faydaları iş sahibine teslim etmiş olması gereklidir⁹⁴. Böylece gerçek ve gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede masraf isteme konusunda farklılıkların olduğu ortaya çıkmaktadır. TBK m. 529'a göre iş gören, iş görmeden beklenen sonuç elde edilmemiş olsa bile iş sahibinden masrafları talep edebilecekken, TBK m. 530'e göre iş gören iş sahibinden sadece zenginleştiği ölçüde masraf talebinde bulunabilecektir. Ayrıca gerçek olmayan vekaletsiz iş görme durumunda iş gören sadece zorunlu masrafları değil aynı zamanda iş sahibinin iş görmeden dolayı elde ettiği karları da talep edebilecektir⁹⁵. Örneğin on sekiz yaşına giren Alex'in yasal babası Peter'in, biyolojik baba olan Ahmet'ten sadece on sekiz yıl boyunca Alex'i kendi evladı sanarak yaptığı masrafları değil, biyolojik baba olarak bu masrafları yapmayarak bir kar elde etmiş ise onu da talep etmesi mümkündür.

⁹³ Brox und Walker (n 3) § 36, Rn. 53; Özdemir (n 8) 123.

⁹⁴ Özdemir (n 8) 128.

⁹⁵ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 298 vd.

b. Ücret İsteme

Vekaletsiz iş görme kurumu kapsamında iş gören için ücret talep etme hakkı düzenlenmemiştir. Ancak doktrinde iş görenin bir ücret isteme hakkına sahip olması gerektiği savunulmuştur. Görülen iş şayet bir sözleşmenin varlığına dayanılarak yapılmış olsaydı ve bundan dolayı iş gören bir ücret alacak olsaydı bu durum vekaletsiz iş görmede de geçerli olmalıydı⁹⁶. İş gören iş görme ile iş sahibine karşı bir borcunu yerine getirmiyor ise veya bağışta bulunmuyor ise iş sahibinden ücret talep etme hakkına sahiptir⁹⁷.

Gerçek olmayan vekaletsiz iş görme durumunda iş görenin ücret talep edip edemeyeceği hakkında doktrinde iki farklı görüş mevcuttur. Vekaletsiz iş görmenin bir haksız fiil teşkil ettiği için iş göreni ödüllendirmemek adına ücret hakkı tanınmaması gerektiği savunulmuştur⁹⁸. Buna karşın iş gören ücret almazsa, iş sahibi haksız yere zenginleşmiş olacaktır ve bundan dolayı da iş gören ücret isteme hakkına sahip olmalıdır fikri savunulmuştur⁹⁹.

Fakat kanaatimizce gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede iş gören iş sahibinin değil kendi menfaatine iş görmüş olduğundan ücret talebinde bulunması doğru olmayacaktır.

c. İşin Yapılması ile Ortaya Çıkan Zararı İsteme

TBK m. 529'da iş görene tanınan bu hakkın en önemli koşulu iş görme ile zarar arasında illiyet bağının mevcut olmasıdır. Ortaya çıkan zararın tespiti hâkimin takdirine bırakılmıştır.

⁹⁶ Özkaya (n 69) 1095 vd.

⁹⁷ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 227.

⁹⁸ Arkan Akbıyık (n 16) 56 vd.

⁹⁹ Zevkliler (n 47) 377.

d. İş Görenin Ayırma (Refi) Hakkı

Kanun koyucu vekaletsiz iş göreni iş göreme sırasında yaptığı masrafları geri alamaması durumunda korumasız bırakmamış ve TBK m. 529/II' da iş görene sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak ayırıp alma hakkı tanımıştır.

Buna göre ayırma hakkının kullanılması sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre yapılacağından TBK m. 80 gündeme gelecektir. Söz konusu TBK m. 80/III' de ayırma hakkının kullanılma şartlarını şu şekilde düzenlemektedir¹⁰⁰: İş gören öncelikle o şey üzerinde zilyetliğe sahip olmalıdır; Ayırma hakkı geri vermeden önce kullanılması gereklidir; İş sahibi tarafından masraflar teklif edilmemiş olmalıdır. TBK m. 80'de düzenlenen diğer bir koşul ise kendisi ile bütünleşen şeyi ayırma işleminin zarara sebebiyet verecek şekilde olmamasıdır.

e. Hapis Hakkı

Vekaletsiz iş görme kapsamında iş görenin hapis hakkı TBK'da düzenlenmemiştir. Ancak doktrinde iş görmeden dolayı iş sahibine ait şeyleri zilyetliğinde bulunduran iş görenin, alacaklarını iş sahibinden tahsil edememesi durumunda hapis hakkını kullanabileceği savunulmuştur¹⁰¹. Böylece iş gören bu hakkını TMK m. 950'deki hükümleri kıyasen uygulayacaktır. Buna göre hapis hakkı, *“alacaklının, borçlunun rızası ile zilyetliğini kazandığı bir taşınır veya kıymetli evrakı, borcun muacceliyet kazanması ve söz konusu şeyin alacak ile bağlantısının bulunması şartı ile borcu ödenene kadar o şeyi hapsedebilmesidir”*. Hapis hakkının konusunu oluşturan *“zilyetliği kazanılan taşınır veya kıymetli evrak”* vekaletsiz iş görmenin de konusunu oluşturmaktadır. *Borcun “muacceliyet kazanması”* da diğer bir şarttır. Borç en geç alacaklının talebini iletmediği anda muaccel olacağından iş görenin hapis hakkını kullandığı anda

¹⁰⁰ Tandoğan, Mukayeseli Hukuk (n 10) 286 vd.

¹⁰¹ Tandoğan (n 30) 683; Zevkliler (n 47) 377 vd.

muacceliyet şartı da yerine gelmiş olacaktır¹⁰². Kanun'da yer alan diğer bir şart ise “*alacak ile şey arasında bir bağın*” bulunmasıdır. İş gören iş görmesi dolayısı ile şey üzerinde zilyetlik kazandığı ve alacağın ödenmemesinden dolayı hapis hakkını kullanmak isteği için söz konusu bağ kurulmuş olmaktadır. Buradaki “*borçlunun rızası ile zilyetliğin kazanılmış olması*” şartı vekaletsiz iş görme eyleminde gerçekleşmemektedir ve nasıl değerlendirileceği de doktrinde tartışmalıdır. Çünkü vekaletsiz iş görme kurumu tabiatı itibari ile ya iş sahibine ulaşamadığından ya da rızasının alma imkanının bulunmayışından iş sahibinin rızası olmaksızın uygulanmaktadır. Bu şartın, doktrinde iş gören iş sahibinin menfaatine ve farazi iradesine uygun olarak iş gördüğünden ve açık bir yasaklama olmadığından yerine geldiği ve iş görenin hapis hakkını kullanmasına bir engel bulunmadığı ileri sürülmüştür¹⁰³. Buna göre hapis hakkı sadece gerçek vekaletsiz iş görme açısından uygulanabilecektir. Fakat iş gören iyi niyetli olarak iş sahibine ait malları elinde bulunduruyor ise o zaman TMK m.994 gereğince hapis hakkını kullanabilir¹⁰⁴.

B. İŞ SAHİBİNİN HAK VE BORCLARI

1. İş Sahibinin Borçları

İş sahibinin borçları TBK m. 529'da düzenlenmiştir. Buna göre iş sahibi iş gören tarafından yapılmış zorunlu ve faydalı ve durumun gerektirdiği takdirde diğer masrafları ve de faizleri ile beraber ödemek, iş göreni iş görme sonucu giriştiği borçtan kurtarmak ve iş görenin başka zararları varsa hâkimin takdir ettiği ölçüde zararı gidermekle yükümlüdür. Burada zarar ve masraf arasındaki ayrıma değinmek gerekir. Masraf iş görenin iş görme sırasında isteyerek ve kendi iradesi ile yaptığı mal varlığındaki azalma iken, zarar iş görenin isteği ve iradesi dışında

¹⁰² Özkaya (n 69) 1096 vd.

¹⁰³ Özdemir (n 8) 128; Tandoğan (n 30) 683.

¹⁰⁴ Özdemir (n 8) 128 vd.

gerçekleşen mal varlığındaki azalmadır¹⁰⁵. İş sahibinin sayılan ödemeleri yapması için iş görme ile amaçlanan sonucun gerçekleşmiş olması gerekmemektedir.

İş sahibi ayrıca TBK m. 529/I’ de sayılan giderleri iş görene ödememiş ise TBK m. 529/II gereğince sebepsiz zenginleşmeden doğan şeyleri iş görene geri vermekle yükümlüdür. Fakat istisnai bir durum olarak iş gören ahlaki bir görev üstlenerek iş görme eylemini gerçekleştirmiş ise TBK m.78 gereğince yaptığı masrafları geri isteyemeyecektir¹⁰⁶.

2. İş Sahibinin Hakları

İş sahibi ile iş gören arasında her ne kadar sözleşmeye dayalı bir ilişki olmasa da dürüstlük kuralı gereği iş gören, iş sahibine karşı iş görme sırasında her türlü ihmalden uzak (TBK m. 527) özenli davranma (TBK m. 529) ve iş sahibinin menfaat ve iradesine uygun olarak iş görmeden sorumludur (TBK m. 526). Ayrıca TBK m. 530’da iş sahibine kendi menfaatine yapılmamış olsa bile iş görmeden doğan bütün faydaları iş görenden talep hakkı tanınmıştır.

VII. İŞ SAHİBİNİN YAPILAN İŞİ UYGUN BULMASI

Vekaletsiz iş görme kurumunun iş sahibinin uygun bulma beyanıyla vekalet sözleşmesine dönüşmesi kanunen mümkün kılınmıştır¹⁰⁷. TBK m. 531’de iş sahibinin iş görenin yaptığı işi uygun bulması halinde sadece vekalet sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağını düzenlenmiştir. Kanun lafzı burada icazet kelimesinden ziyade “*uygun bulma*” kavramına yer vermiştir. İcazet geçersizliği askıda olan bir işlemi geçerli hale getirirken, uygun bulma uygulanacak hükümler noktasında bir değişiklik meydana getirmektedir¹⁰⁸. Uygun bulma, şekle tabi

¹⁰⁵ Brox und Walker (n 3) § 36, Rn. 53a; Özkaya (n 69) 1110.

¹⁰⁶ Emmerich (n 4) §13 Rn.7a.

¹⁰⁷ Karahasan (n 9) 1362.

¹⁰⁸ Hatemi ve diğerleri (n 26) 492 vd.; Tokbaş ve Yüksel (n 45) 74.

olmayan, karşı tarafa ulaşması gerekli, yenilik doğurucu ve dönülmesi mümkün olmayan tek taraflı irade beyanı olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁹. İş sahibinin uygun bulma beyanını yazılı, sözlü, açık ya da iş görmeyi yasaklamaması gibi zımni olarak açıklaması mümkündür¹¹⁰. Uygun bulma beyanı yenilik doğurucu bir hak olduğundan geçmişe etkili olarak hüküm ve sonuç doğurur ki, iş görenin iş görmeye başladığı tarihten itibaren etki etmeye başlar¹¹¹. İş sahibinin uygun bulma beyanı açıkladıktan sonra bu beyandan geri dönmesi ancak iradenin sakat olması halinde mümkün olabilir¹¹². Onun dışında uygun bulma beyanı açıklandığı anda hüküm ve sonuç doğurmaktadır. İş sahibi uygun bulma beyanını iş devam ederken veya bittikten sonra açıklayabilir¹¹³.

Uygun bulma beyanı gerçek ve gerçek olmayan vekaletsiz iş görme bakımında farklı sonuçlar doğurmaktadır. Şöyle ki, iş gören iş sahibinin menfaat ve farazi iradesine uygun iş görme ile yükümlü olduğundan burada iş sahibinin uygun bulma iradesinin mevcut olduğu düşünülmektedir¹¹⁴. İş görenin yaptığı zorunlu ve faydalı masraflar talebine artık vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır. İş görenin sorumluluğu hafifleyecek ve ispat yükünden kurtulacaktır¹¹⁵. TBK m. 527'ye göre iş gören her türlü ihmalden sorumlu olurken vekalet sözleşmesi hükümleri gereğince vekil için talimata uygun ve şahsen ifa, sadakat ve özen yükümlülüklerinin yerine getirilmemesinden sorumlu olacaktır (TBK m.505 ve m. 506). Ayrıca iş gören TBK m. 529'a göre zararın tazminini hâkim takdir edeceği oranda alabileceken uygun bulma beyanından sonra artık TBK m. 510 gereğince hâkim takdirine bağlı olmaksızın zararın tazmini isteyebilecektir.

¹⁰⁹ Eren (n 4) 749.

¹¹⁰ Tokbaş ve Yüksel (n 45) s. 75 vd; Gümüş (n 4) 461

¹¹¹ Tandoğan (n 30) 677; Yavuz (n 26) 802.

¹¹² Tokbaş ve Yüksel (n 45) 77; Özdemir (n 8) 134.

¹¹³ Özdemir (n 8) 134.

¹¹⁴ Özkaya (n 69) 1125 vd; Özdemir (n 8) 135.

¹¹⁵ Özdemir (n 8)135.

Fakat doktrinde gerçek olmayan vekaletsiz iş görme halinde iş sahibine işi uygun bulma hakkının tanınmasının doğru olmadığı yönünde düşünceler mevcuttur¹¹⁶. Zira gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede iş gören kendi menfaatine iş görmektedir ve bu durum da vekalet sözleşmesinin tabiatına uygun değildir. Buna karşın Kanun maddesinde gerçek veya gerçek olmayan vekâletsiz iş görme arasında bir ayrıma gidilmediğinden ve iş sahibinin işi her an uygun bulma özgürlüğüne sahip olduğundan TBK m. 531'in her iki vekaletsiz iş görme türü için de uygulanması hakkaniyete uygun olacaktır¹¹⁷.

VIII. ZAMANAŞIMI

Vekaletsiz iş görme kurumu kapsamında alacak ve tazminat taleplerine ilişkin TBK'da bir düzenlemenin bulunmayışı doktrinde tartışmalara sebep olmuştur. Yargıtay kararlarında ve doktrinde iş sahibinin alacak ve tazminat taleplerine ilişkin olarak TBK m. 146'da zikredilen on yıllık ve TBK m. 147'deki şartlardan birinin mevcut olması durumunda beş yıllık zamanaşımı sürelerinin geçerli olacağı yer almaktadır¹¹⁸. Fakat iş sahibine tanınan beş ve on yıllık sürelerin gerçek olmayan vekaletsiz iş görme hakkında uygulanmayacağı savunulmuştur. Bu görüşe göre gerçek olmayan vekaletsiz iş görme bir haksız fiildir ve bundan dolayı TBK m. 72'de yer alan haksız fiilin tabi olduğu iki ve on yıllık zamanaşımı süresi uygulanmalıdır¹¹⁹.

İş görenin alacak taleplerine ilişkin olarak ise TBK m. 82'nin uygulanacağı doktrinde kabul görmüştür. Zira iş sahibi, iş görene alacaklarını ödememesi durumunda sebepsiz zenginleşecektir ve söz konusu zenginleşme için TBK m.

¹¹⁶ Eren (n 4) 749.

¹¹⁷ Bilge, Borçlar Özel (n 4) 287; Özdemir (n 8) 135 vd.; Özkaya (n 71) 1126 vd.; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1370 vd.

¹¹⁸ Bilge, Borçlar Özel (n 4) 287; Hatemi ve diğerleri (n 26) 496.

¹¹⁹ Eren (n 4) 754; Hatemi ve diğerleri (n 26) 496; Tandoğan (n 30) 683; Yavuz, Özel Hükümler (n 26) 1369 vd.

82’de düzenlenen iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri uygulanacaktır¹²⁰.

SONUÇ

Bir kişinin sözleşme veya kanundan doğan bir yetkisi olmamasına rağmen başkasının hukuki alanına müdahale etmesi durumunda vekaletsiz iş görme kurumu gündeme gelmektedir. Türk hukukunda vekaletsiz iş görmenin hukuki niteliği hakkında doktrinde yapılan tartışmada hukuka aykırı fiil olduğu ileri sürülürken sebepsiz zenginleşme veya haksız fiil kurumuna dahil edilmesi gerektiği tezleri savunulmuş ve hukuki işlem benzeri bir fiil olduğu genel kabul görmüştür. Vekaletsiz iş görmenin gerçek ve gerçek olmayan vekaletsiz iş görme olarak iki türü mevcutken TBK’da sadece gerçek vekaletsiz iş görme kurumu düzenlenmiştir. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görme kurumu kanuni düzenleme üzerinden değil doktrindeki açıklamalar üzerinden incelenmekte ve uygulanmaktadır. Vekaletsiz iş görmenin ilk şartı iş görmedir. İş görmenin konusunu sadece hukuka uygun fiiller değil özellikle gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede karşılaşılan hukuka uygun olmayan fiiller de oluşturabilir. İş görme neticesinde hem iş gören hem de iş sahibi arasında oluşan hukuki ilişki Kanuna dayalı bir ilişkidir. İş görenin başkasının hukuk alanına müdahalede bulunmasından ve adeta iş sahibinin yerine geçmesinden dolayı, görülen işin başkasına ait olup olmadığı objektif ve subjektif kriterler dikkate alınarak tespit edilmelidir. İş görenin iş görme sırasında iş görme iradesine sahip olması veya her eyleminde iş sahibinden masrafları isteme iradesi taşıması gerektiği savunulmuş olsa da vekaletsiz iş görme kurumunun temel mantığı, çeşitleri ve tarihi çıkış noktası göz önünde tutulduğunda iş gören, iş görme sırasında sadece eylemin sonucuna yönelmiş genel bir iradeye sahip olmalıdır. Ayrıca iş gören, iş sahibinin menfaati ile iradesinin birbiri ile örtüşmediği durumlarda iş sahibinin hukuka uygun iradesini, menfaatine kıyasla öncelikli olarak dikkate alması

¹²⁰ Arkan Akbıyık (n 16) 60.

gerekir. İş gören iş görmeden doğan faydaları TBK m.530 gereğince iş sahibine teslim ve devretmelidir. İş sahibi de iş gören tarafından yapılmış zorunlu ve faydalı ve durumun gerektirdiği takdirde diğer masrafları ve de faizleri ile beraber ödemek, iş göreni iş görme sonucu giriştiği borçtan kurtarmak ve iş görenin başka zararları varsa hâkimin takdir ettiği ölçüde zararı gidermekle yükümlüdür. Böylece tarafların hak ve yükümlülükleri arasında denge sağlanmaya çalışılmaktadır. Söz konusu denge Türk hukukunda daha çok doktrinde yapılan tartışmalar çerçevesinde ele alınmaktadır. Uygulamada oldukça geniş bir alanı kapsayan vekaletsiz iş görme kurumunun Borçlar Kanundaki sistematik yerini tartışmaktan ziyade, örneğin gerçek olmayan vekaletsiz iş görme kurumunun kanunlaşarak Türk Borçlar Kanundaki yerini alması elzemdir. Bu sayede hem iş görenin hem de iş sahibinin hakları ve yükümlülükleri kanunda belirlenmiş ve hukuk güvenliği sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Althammer C, Schuldrecht III, Besonderer Teil 2: Gesetzliche Schuldverhaeltnisse (W.Kohlhammer 2015).

Antalya OG, 6098 Sayılı Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1, (Beta Basım 2012).

Akıncı Ş, Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Sayram Yayınları 2004).

Arkan Akbıyık A, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme (Alfa Basım Yayım Dağıtım 1999).

Bilge N, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri (Yeni Desen Matbaası 1962) (Borçlar Özel).

Bilge N, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü 1971).

- Birsen K, Borçlar Hukuku Dersleri (4.Bası, Fakülteler Matbaası 1967).
- Brox H und Walker W-D, Besonderes Schuldrecht (47. Auflage, C.H. Beck 2023).
- Emmerich V, BGB-Schuldrecht Besonderer Teil (16.Auflage, C.F.Müller 2021).
- Eren F, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Yetkin Yayınları 2014).
- Feyzioğlu FN, Borçlar Hukuku İkinci Kısım Akdin Muhtelif Nevileri, C. I (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1980).
- Gehrlein M, ‘§ 677 BGB’ iç Hrsg. von Bamberger HG, Roth H, Hau W, Poseck R (edr) Beck’sche Online Kommentar BGB 63. Edition Stand: 01.08. 2022 (Son Erişim Tarihi 16.10.2022).
- Gümüş, MA, Borçlar Hukuku Özel Hükümler C. 2 (Vedat Kitapçılık 2012).
- Hatemi H ve diğerleri, Borçlar Hukuku Özel Bölüm (Filiz Kitapevi 1992).
- Helvacı S/Aydın GS, ‘Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Vekaletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranamayacağı Sorunu’ (2017) 23 (1) MÜHF-HAD 265, 301.
- Karahasan Mustafa Reşit, Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. IV (Beta Yayıncılık 1992).
- Katzenstein M, ‘Kostenersatz bei eigenmächtiger Selbstvornahme der Mängelbeseitigung- ein Plädoyer für die Abkehr von einer verfestigten Rechtspraxis’, (2004) 8 ZGS 300, 308.
- Kılıçoğlu AM, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Turhan Kitapevi 2013).
- Kılıçoğlu Yılmaz K, Haksız Kazancın İadesi (Turhan Kitapevi 2014).
- Kocayusufpaşalıoğlu N, Borçlar Hukuku Genel Bölüm: Borçlar Hukukuna Giriş-Hukuki İşlem-Sözleşme, C. I (6. Bası, Filiz Kitapevi 2014).

Koschaker P, Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları Ayiter K, (çev.) (Ankara Üniversitesi 1977).

Kutlu Sungurbey A, Yetkisiz Temsil Özellikle Culpa in Contrehendo (Sözleşmenin Görüşülmesinde Kusur) ve Olumsuz Zarar (Yasa Yayınları 1988).

Leistner M, 'Die "richtige" Auslegung des § 651 BGB im Grenzbereich von Kaufrecht und Werkvertragsrecht' (2007) 2 JA 81, 90.

Oğuzman MK ve Öz MT, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2 (9. Bası, Vedat Kitapçılık 2012).

Oechsler J, 'Praktische Anwendungsprobleme des Nacherfüllungsanspruchs', (2004) 26 NJW 1825, 1830.

Özdemir HG, Roma ve Türk Hukukunda Vekaletsiz İş Görme (Negotiorum Gestio), (Seçkin Yayıncılık 2001).

Özkaya E, Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması (3. Bası, Seçkin Yayıncılık 2013).

Reisoğlu S, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Beta Yayınevi 1986).

Sprau, H, Grüneberg C, Editör. (vormals Palandt) Beckische Kurz Kommentar Bürgerliches Gesetzbuch (81. Auflage, C H. Beck, 2022).

Tandoğan H, Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk İsviçre Hukuku Bakımından Vekaletsiz İş Görme (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1963) (Mukayeseli Hukuk).

Tandoğan H, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. 2 (5. Bası, Vedat Kitapçılık 2010).

Tokbaş H ve Yüksel SR, Vekaletsiz İş Görmenin Kısa Şerhi (Aristo Yayıncılık 2018).

Tunçomağ K, Borçlar Hukuku C. II Özel Borç İlişkileri (5. Baskı, Fakülteler Matbaası 1986).

Uygun T, Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, 8. Cilt (3. Bası, Seçkin Yayıncılık 2010).

Uzun Şenol P, ‘Vekaletsiz İş Görmede İş Görenin Hukuki Durumu’, 2014 Bahar (3) FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 293, 309.

Yavuz C, Türk Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler (8. Bası, Beta Yayınları 2009).

Yavuz C, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler (10. Bası, Beta Yayınları 2014) (Özel Hükümler).

Zevkliler A, Özel Borç İlişkileri (8. Bası, Seçkin Yayıncılık 2004).

Zevkliler A ve Gökyayla KE, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri (11. Bası, Turhan Kitapevi 2010).

İNTERNET KAYNAKLARI

<<https://beck-online.beck.de/Home>>

<<https://legalbank.net/>>